

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų plano

COM(2008) 397 galutinis

(2009/C 218/10)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2008 m. liepos 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

„Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų plano“

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2009 m. sausio 28 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jose Maria ESPUNY MOYANO.

451-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2009 m. vasario 25–26 d (2009 m. vasario 25 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 104 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK džiaugiasi dėl Komisijos pateikto „Tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų plano“, kuriame numatyta parengti tam tikras naujas priemones ir iš dalies pakeisti įvairias teisės aktų nuostatas. EESRK jau ne kartą ragino, kad tvaraus vystymosi kelias būtų pasirinktas Europos Sąjungos aplinkos, ekonominiam ir socialiniam vystymuisi plėtoti.

1.2 Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į įmonių, ypač mažųjų ir vidutinių, pažeidžiamumą ištikus ekonomikos ir finansų krizei bei į poreikį užtikrinti, kad veiksmų planas būtų įgyvendinamas taip, kad skatintų didesnę veiksmingumą ir konkurencingumą. Šis veiksmų planas taip pat turėtų padėti atgaivinti ekonomiką ir tuo pat metu skatinti tvarią gamybą bei vartojimą.

1.3 Komisijos pasiūlyto veiksmų plano trūkumas – jo turinys ir tikslai nėra pakankamai aiškūs. Minėti aspektai turėtų būti patikslinti, kad būtų sudarytos palankios sąlygos jį įgyvendinti ir kad suinteresuoti ekonominiai sektoriai galėtų atlikti jo vertinimą. Todėl EESRK prašo Komisijos, kad planas būtų įgyvendinamas bendradarbiaujant su suinteresuotais sektoriais nuolat laikantis tvirtų, aiškių ir praktiškai įgyvendinamų mokslinių ir techninių kriterijų.

1.4 EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad būtina taikyti paramos priemones, ypač mokslinių tyrimų, vystymo ir naujovių diegimo srityse, kurios papildytų pastangas, kurias privalės dėti ekonominiai sektoriai, ir primena, kad krizės laikotarpiu tokio pobūdžio veiklą reikėtų vykdyti aktyviau.

1.5 Ypač svarbu, kad Komisija sutiktų, jog sudarant veiksmų planą dalyvautų visi suinteresuoti sektoriai. Todėl EESRK reiškia susirūpinimą dėl mažmeninių rinkų forumo, kurį jis laiko šališka iniciatyva, kurios trūkumus lengva įrodyti, kadangi tiekėjams, net jei jie su tuo ir nesutiktų, tektų laikytis tam tikrų sąlygų vien dėl stiprios padėties rinkoje. Priimtina ir veiksminga išeitis būtų kurti ne mažmeninių rinkų forumą, o visus suinteresuotus subjektus kaip lygiateisius partnerius vienijantį forumą.

1.6 Vertindamas pasiūlymą dėl ekologinio projektavimo, EESRK nori atkreipti dėmesį, kad nustatant aplinkosaugos reikalavimus visų pirma turi būti paisoma užsibrėžtų tikslų, o ne techninių sprendimų, kuriuos reikia rasti. Produktų aplinkosauginės savybės turėtų būti nuolat gerinamos atliekant jų gyvavimo ciklo analizę, kurios metu būtų atsižvelgta į tokius kriterijus kaip šiltnamio dujų išmetimas, sunaudojamas vanduo, neatsinaujinančios energijos naudojimas, biologinės įvairovės mažinimas, oro ir dirvožemio tarša ir kt. Priimtinas sprendimas bus rastas tik tuomet, jei pasitelkus atitinkamą metodologiją ir mokslinę paramą visiems šiems veiksniams bus skirta pakankamai dėmesio.

1.7 Kalbant apie ženklumą, EESRK nori priminti, kad tai yra svarbi, tačiau ne vienintelė priemonė vartotojams informuoti, kad reikėtų suderinti nuostatas šioje srityje tam, kad būtų lengviau siekti tikslų, ir kad tam tikri sektoriai, pavyzdžiui, maisto sektorius, šioje srityje jau laikosi griežtų taisyklių. EESRK nuomone, vartotojų švietimas yra tinkamiausia priemonė vartotojų sąmoningumui didinti ir jų supratimui skatinti bei vartojimo įpročiams pakeisti.

1.8 Galiausiai, EESRK nori priminti, kad visų tų veiksmų, kurių privalo imtis Europos ekonominiai subjektai siekdami įgyvendinti Komisijos veiksmų planą, turi būti imamasi ir dėl importuotų produktų, kad nebūtų sukurta Europos gamintojų jų pačių vidaus rinkoje diskriminuojanti ir jiems brangiai kainuojanti sistema.

2. Svarbiausi Komisijos pasiūlymo aspektai

2.1 Europos Sąjunga ėmėsi reikšmingų žingsnių, kad įgyvendintų Lisabonos strategijos tikslus siekti ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Šiuo metu pagrindinis uždavinys – ekonominę pažangą susieti su tvaria plėtra. Komisijos nuomone, ši klausimą būtina spręsti neatidėliojant.

2.2 Taigi, Komisija savo strategiją pristato Komunikate COM(2008) 397 galutinis, kuriame ji pasisako už integruotą Bendrijos lygmens metodą, kuris leistų skatinti tvarų vartojimą bei gamybą ir tvarią pramonės politiką. Ši strategija papildo jau nustatytą energijos vartojimo strategiją, visų pirmą energijos ir klimato paketą, kurį Komisija priėmė 2008 metais.

2.3 Komisijos dokumente pristatytas veiksmų planas, kurio tikslas – gerinti produktų energines ir ekologines charakteristikas ir skatinti vartotojus naudoti tokius produktus. Pagrindinis tikslas – pagerinti produktų ekologiskumą viso jų gyvavimo ciklo metu daugiausia dėmesio skiriant produktams, kurie leistų gerokai sumažinti aplinkai daromą poveikį. Taigi, tikrasis iššūkis – sukurti veiksmingą procesą: gerinti produktų ekologiskumą viso jų gyvavimo ciklo metu, remti ir skatinti geresnių produktų paklausą ir geresnių gamybos technologijų poreikį bei, supaprastinus ženklimą ir padarius jį nuoseklesnį, padėti vartotojams teisingiau pasirinkti. Visa tai būtina siekiant, didesnio Europos ekonomikos konkurencingumo.

2.4 Veiksmų plane numatyti toliau aptariami aštuoni veiksmi.

2.4.1 **Didesnio produktų skaičiaus ekologinis projektavimas.** Ekologinio projektavimo direktyva šiuo metu nustatomi būtiniausi reikalavimai energiją naudojančioms gaminėms, pavyzdžiui, kompiuteriams, šildytuvams, televizoriams ir pramoniniams oro kondicionieriams. Šiuo veiksmų planu Komisija siekia išplėsti direktyvos taikymo sritį, kad ji apimtų su energijos naudojimu susijusius produktus, kurie patys energijos nenaudoja, bet daro netiesioginį poveikį energijos naudojimui (pvz., langai). Nustatant būtiniausius reikalavimus, direktyvoje taip pat reikės apibrėžti savanoriškus ekologiskumo standartus, kuriuos turės atitikti tikrai ekologiški produktai.

2.4.2 **Energijos suvartojimo ir aplinkosauginio ženklinimo gerinimas.** Ženklimas suteiktų vartotojams aiškumo, t. y. jie gautų informaciją apie produktų sunaudojamą energiją arba jų ekologiskumą. Todėl Komisija siūlo išplėsti nuostatą dėl privalomo ženklinimo, kad ji būtų taikoma didesniams produktų

skaičiui, įskaitant energiją naudojančius ar su energija susijusius produktus. Pirmą, kuriems taikoma Direktyva Nr. 92/75/EEB dėl energijos sunaudojimo ženklinimo, kuria šiuo metu reikalaujama, kad būtų nurodyta buitinių elektros prietaisų sunaudojama energija, sąrašas bus išplėstas, į jį įtraukiant kitus produktus, pavyzdžiui, langus, kad būtų nurodytos jų izoliacinės savybės. Antra, dabartinė savanoriška ekologinio ženklinimo sistema, kuri premijuoja mažiausiai aplinkai kenkiančius produktus, bus supaprastinta ir išplėsta, kad apimtų paslaugas ir tokius produktus, kaip, pavyzdžiui, maistas ir gėrimai.

2.4.3 **Paskatos.** Veiksmų plane siūloma, kad paskatos būtų taikomos tik tam tikrą energijos sunaudojimo ir ekologiskumo lygį turintiems produktams. Juos galėtų pirkti valstybės narės ir ES institucijos, atsižvelgdamos, jei tokių produktų ženklimas privalomas, į jų priskyrimą tam tikrai ženklavimo klasei. Paskatų teikimo nuostatos ir toliau priklausytų valstybių narių kompetencijai.

2.4.4 **Ekologinių viešųjų pirkimų skatinimas.** Valstybės institucijos 16 proc. ES BVP sunaudoja prekių ir paslaugų įsigijimui. Ekologiskų produktų ir paslaugų pirkimas galėtų tapti aiškiu signalu rinkai ir paskatinti paklausą. Todėl Komisija siūlo parengti naują komunikatą dėl ekologinių viešųjų pirkimų, kuriame valstybės institucijoms būtų nubrėžtos gairės, kaip siekti minėto tikslo, ir būtų nurodyti viešųjų pirkimų konkursų bendri kriterijai, tikslai ir techniniai reikalavimai.

2.4.5 **Nuoseklūs duomenys ir metodai.** Tai būtina norint iširti produktų ekologiskumą ir jų išiskverbimą į rinką bei stebėti pažangą.

2.4.6 **Darbas su mažmenininkais ir vartotojais.** Siekiant skatinti tvaresnių produktų pirkimą, sumažinti mažmeninės prekybos sektoriaus ir jo tiekimo grandinės poveikį aplinkai ir geriau informuoti vartotojus bus sukurtas mažmeninių rinkų forumas.

2.4.7 **Išteklių naudojimo efektyvumo ir ekologinių inovacijų skatinimas ir pramonės aplinkosaugos potencialo didinimas.** Kadangi išteklių naudojimo efektyvumas reiškia didesnės vertės sukūrimą naudojant mažiau išteklių, Komisija siūlo dabartines pastangas sustiprinti stebėjimo, skatinimo ir vertinimo veiksmais. To reikėtų imtis ir ekologinių inovacijų srityje, kad jos Europos Sąjungos inovacijų politikoje užimtų svaresnę vietą. Komisija taip pat siūlo sukurti Europos aplinkosaugos technologijų tikrinimo sistemą. Tai būtų savanoriška valstybės finansuojama sistema, kuri padėtų stiprinti pasitikėjimą naujomis rinkoje pasirodančiomis technologijomis. Galiausiai Komisija siūlo persvarstyti dabartinę Bendrijos aplinkos vadybos ir audito sistemą (EMAS) siekiant padėti įmonėms optimizuoti jų gamybos procesus ir efektyviau naudoti išteklius. Šio persvarstymo tikslas – įtraukti daugiau įmonių ir sumažinti MVĮ tenkančias išlaidas.

2.4.8 **Veikla pasauliniu mastu.** Komisijos užmojai yra tarptautinio masto, kadangi jos pasiūlyme numatoma skatinti sektorių susitarimus vykstant tarptautinėms deryboms klimato klausimais, skatinti gerąją praktiką ir bendradarbiavimą šioje srityje bei tarptautinius prekių ir paslaugų mainus.

2.5 Šiuos veiksmų plane išdėstytus tikslus papildo trys teisės aktų pasiūlymai:

- dėl ekologinio projektavimo direktyvos pratęsimo,
- dėl ekologinio ženklo reglamento persvarstymo,
- dėl EMAS reglamento persvarstymo,

ir komunikatas dėl ekologinių viešųjų pirkimų.

3. Bendros pastabos

3.1 EESRK labai palankiai vertina šią plataus užmojo Europos Komisijos iniciatyvą, kuri įkūnija pažangą kuriant ES tvarumo modelį, ir primena, kad ES modelio tvarumo tema jau nagrinėta įvairiuose Komiteto tyrimuose ir nuomonėse, visų pirma:

- Dvimetėje ES tvaraus vystymosi strategijos pažangos ataskaitoje ⁽¹⁾
- Nuomonėje dėl Europos Sąjungos aplinkos apsaugos taisyklių poveikio pramonės permainoms ⁽²⁾
- Nuomonėje dėl ekologiškos gamybos ⁽³⁾.

3.2 Nustatant tvarumo koncepciją reikia susieti tris pagrindinius ramsčius: aplinkos, socialinį ir ekonominį ramstį. EESRK pritaria veiksmų plano tikslui gerinti produktų ekologiškumą viso jų gyvavimo ciklo metu, bet kartu primena, kad negalima užmiršti kitų ramsčių (socialinio ir ekonominio), jei iš tiesų norime padidinti modelio tvarumą.

3.3 Padėtis šiandien

3.3.1 Komisija, keletą metų nagrinėjusi šią temą, 2008 m. liepą nusprendė paskelbti komunikatą dėl tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų plano.

3.3.2 Europos pramonės ekonomikai neabejotinai iškilo ypatingas iššūkis ir jai reikalingas naujas tvarumu pagrįstas vartojimo ir gamybos modelis. Vis dėlto pasiūlymo siekis neturėtų priversti mus pamiršti, koku metu buvo pasirinkta pateikti

pasiūlymą parengti strategiją ir priimti susijusias teises priemones. Visų pasaulio šalių ekonomika šiuo metu patiria finansų krizę, su kurios padariniais kovojama priimant priemones nacionaliniu, Bendrijos ir daugiašaliais lygmenimis, nors šių priemonių rezultatų dar reikės palaukti.

3.3.3 Atsižvelgdamas į šias sudėtingas aplinkybes, kurios vis dar tęsiasi, Komitetas nori atkreipti įstatymų leidėjų dėmesį į galimus šio priemonių paketo padarinius realiajai ekonomikai, kuriai jis skiriamas, t. y. pramonei ir vartotojams. Pasiūlyme, neatmetant pagirtinų jo tikslų, kurie gali būti pasiekti vidutinės trukmės laikotarpiu, turėtų būti atidžiai atsižvelgiama ir į trumpąjį laikotarpį, nesukuriamas neapibrėžtumas ir pramonės ekonomika neapkraunama papildomomis prievolėmis.

3.4 Vieni svarbiausių tokio masto iniciatyvos aspektų yra aiškumas ir tikslumas. Todėl norėtusi, kad Komisija pabandytų aiškiau apibrėžti ekonomikos sektorius ir nurodyti konkrečias sritis, kurioms taikomas šis pasiūlymas. Galiausiai, EESRK pabrėžia, kad Komisijos veiksmų plane neskiriamas pakankamas dėmesys metodikai ir moksliniam pagrindimui, aspektams, kurie turėtų padėti sukurti bendrą poveikio vertinimo sistemą ir išvengti schemų daugėjimo, skatinančių abejotimą vidaus rinkos principais ir vartotojų sąmąsą.

3.5 Komitetas džiaugiasi, kad Komisijos pasiūlyme įvairiomis paskatomis siekiama paremti įmonių pastangas prisitaikyti prie naujų aplinkybių. Taigi, vadovaujantis principu „teršėjas moka“, paramos sulauks įmonės, tausojančios aplinką ir ypatingą dėmesį skiriančios tvariai gamybai ir vartojimui.

3.6 Nors Komisijos siūlomas veiksmų planas neišvengiamai pareikalaus Europos gamintojų didelių pastangų prisitaikyti ir tobulėti, EESRK taip pat norėtų atkreipti dėmesį į būtinybę numatyti naujų įpareigojimų vykdymą netaikant jokių išimčių. Taigi, Komisija turi užtikrinti, kad importuoti ir Europoje gaminti produktai būtų laikomi lygiaverčiais Bendrijos rinkoje siekiant išvengti diskriminuojančių situacijų ir lengvatinių sąlygų, dėl kurių Europos gamintojai neteislingai patirtų sunkumų. Todėl EESRK mano, kad šiuo atveju reikėtų atlikti išankstinį ir išsamų tyrimą, kuriame didesnis dėmesys būtų skiriamas vidaus rinkai ir siekiama užtikrinti, kad produktams iš trečiųjų šalių būtų taikomos visiškai tokios pačios sąlygos, kaip ir ES produktams.

3.7 Vienas pagrindinių plano aspektų yra mažmeninių rinkų forumas. Nors Komitetas pritaria nustatytam tikslui, t. y. siekti tvaraus ribotų gamtos išteklių naudojimo, jis mano, kad veikiančio forumo, kuriam vadovautų mažmeninės pramonės atstovai, sukūrimas nėra geriausia priemonė tai pasiekti.

⁽¹⁾ Pranešėjas Lutz Ribbe, OL C 256, 2007 m. spalio 27 d.

⁽²⁾ Pranešėjas Antonello Pezzini, OL C 120, 2008 m. gegužės 16 d.

⁽³⁾ Pranešėja Anna Maria Darmanin, OL C 224, 2008 m. rugpjūčio 30 d.

3.7.1 Todėl, atsižvelgiant į dabartinę padėtį rinkoje (mažai mažmenininkų, kurie vis dėlto turi didelę įtaką, tuo tarpu tarp gamintojų yra daug mažų ir vidutinių įmonių), vienintelis rezultatas bus tiekėjams daromas spaudimas ir skirtingas produktų vertinimas. Siekiant užtikrinti sklandų ir darnų mažmeninių rinkų forumo veikimą, būtų prasminga apibrėžti jo darbo metodus: mažmeninių rinkų forumas turėtų vienodomis sąlygomis suburti visas tiekimo grandinės suinteresuotas šalis (gamintojus, mažmenininkus, logistikos sektorių, vartotojus ir mokslininkus), kurios bendradarbiautų ieškodamos sprendimų.

3.7.2 Šis forumas taip pat turėtų skatinti savanoriškas priemones tokiose srityse kaip vertinimo metodai ir priemonių, skirtų tvariam vartojimui visoje grandinėje gerinti, taikymas.

3.8 Kalbant apie ekologinio projektavimo direktyvą, EESRK nori pareikšti savo susirūpinimą dėl „su energijos tausojimu susijusių produktų“ apibrėžimo netikslumo. Turėtų būti aiškiai nurodyta, ką ši sąvoka reiškia ir kokiems konkrečiai produktams bus taikomas pasiūlymas. Tai vienintelis kelias būtiniausiam teisiniam saugumui ekonominėje grandinėje užtikrinti.

3.9 Komisijos veiksmų plane nėra numatyta naujų produktų ženklinimo nuostatų. Šiuo klausimu EESRK norėtų pabrėžti, kad reikėtų aktyviau skatinti aplinkosauginį ženklinimą siekiant, kad pramonė dažniau jį naudotų. Šiuo klausimu EESRK norėtų

pabrėžti, kad būtina standartizuoti ženklinimo reikalavimus ir sudaryti palankesnes sąlygas siekti užsibrėžtų tikslų.

3.9.1 Be to, kai kuriuose sektoriuose, pavyzdžiui, maisto ir gėrimų pramonės, jau taikomi labai griežti ženklinimo reikalavimai dėl jų produktų, kuriems taikomos specialios taisyklės, savybių.

3.9.2 Komitetas, kaip tai darė ir kitais atvejais, atkreipia dėmesį, kad yra kitų tinkamų priemonių vartotojams informuoti (pvz., interneto svetainės ir nemokami telefono numeriai), kurios taip pat padėtų įgyvendinti Komisijos tikslus. Reikėtų atlikti produktų ženklinimo analizę tiek turinio, tiek formos požiūriu. Be to, reikėtų standartizuoti informacijos etiketėje pateikimą ir produktų ženklinimą, kadangi tai gali paskatinti prekybą, padėti vartotojui ir suteikti tam tikros naudos pačiam gamintojui. Tačiau apskritai EESRK nuomone, vartotojų švietimas yra tinkamiausia priemonė vartotojų sąmoningumui didinti ir jų supratimui skatinti bei vartojimo įpročiams pakeisti.

3.10 EESRK apgailestauja, kad Komisija nesiūlo pakankamos paramos moksliniams tyrimams, vystymuisi ir naujovių diegimui, kaip priemonėms, galinčioms padėti įgyvendinti ir skatinti veiksmų planą. Ypač krizės laikotarpiu reikėtų tęsti mokslinius tyrimus, todėl ragina skirti didesnę dėmesį moksliniams tyrimams, vystymui ir naujovių diegimui visose su tvaria gamyba ir vartojimu susijusiose srityse.

Briuselis, 2009 m. vasario 25 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI
